

DA HOLBÆK MISTEDE SIN LATINSKOLE

ET 200-AARS MINDE

Ved **Albert Thomsen.**

Der er i Aar forløbet 200 Aar, siden Holbæk Latinskole blev nedlagt. Dens Historie, som hverken er rig paa store Begivenheder, videnskabelig Hæder eller interessante Personligheder, har tidligere været behandlet¹⁾, og jeg vil derfor inddrænke mig til at gengive nogle nye Oplysninger vedrørende Skolens Nedlæggelse.

Siden Reformationen havde den til Huse i Sortebrødreklosterets Vestfløj, et Stenhus, to Stokværk højt, opført i 1500'ernes første Aartier. Her var en Skolestue, en Lejlighed til Rektor og Kamre til en Hører eller to.

Eleverne var Drengene fra Byen og Omegnen, Antallet varierede stærkt, mellem 20 og 50, stor blev Skolen aldrig. Heller ikke rig, dens Kapital var indtil 1723 kun c. 500 Rdlr., hvis Renter uddeltes til fattige og flittige Peblinge. Nævnte Aar øgedes Summen med 2000 Rdlr. ved den velhavende Holbæk-Købmand, P e d e r P e d e r s e n s Testamente. Rektor var tillige Kordegn og ydede som saadan sammen med sine Disciple Sangtjeneste i Kirken. De fleste Rektorer beholdt kun Embedet nogle faa Aar, saa søgte de herfra, i Regelen til et Præstekald. 1690 bemær-

---

¹⁾ Bjørn Kornerup: Holbæk Latinskoles Historie („Arkiv og Museum“ V); Albert Thomsen: Holbæk Købstads Historie, S. 106, 125, 226, 351 og 382.

kes det i et Skatteregnskab, at her er „altid en ny Rektor ankommet til Steden, hvor mere Armød end Rigdom kan erhverves“, og om Hørerne hedder det 1687: begge Hørere haver ingen Løn eller Indkomst, og de agter straks at forlade Skolen ... eftersom de intet til Livs Ophold kan erlange“.

De fleste af Skolens Lærere og de Disciple, der fuldførte deres Studium, endte som „hæderlige og vellærde“ Sognepræster rundt om i Landet, faa af dem blev kendt i videre Kredse, ingen opnaaede varig Berømmelse. Den betydeligste blandt Rektorerne var utvivlsomt Magister *Torkil Baden*¹⁾ (f. 1688, død 1732), der ledede Skolen fra 1694 til sin Død 1732. Han arbejdede flittigt i sin Fritid med filologiske Studier, en stor Samling Manuscripter efterlod han sig, og kun et Par af hans Bøger blev trykt, deriblandt et Skrift, hvori han søger at paaavise visse Ligheder mellem det danske og det latinske Sprog. Nu er alle hans Arbejder forældede og betydningsløse, men de bidrog i sin Tid til at gøre hans Navn kendt i den lærde Verden. Det var ham en Sorg og Skuffelse, at det ikke i Tide lykkedes ham at slippe bort fra Holbæk til en større Stilling; hans Ansøgninger forblev frugtesløse.

Alt tyder paa, at han var en nidkær, flittig og interesseret Lærer med stor Interesse for sin Skole og sine Elever. Han gjorde sikkert sit bedste for at drive Skolen frem, men dens økonomiske Forhold var saa kummerlige, at Anstrengelserne maatte blive forgæves. Dygtige Lærere blev her ikke for den Sulteløn, der ydedes, og dygtige Elever søgte bort til de større Skoler i Roskilde eller Frederiksborg, hvor der var rigeligere Legatmidler og bedre Undervisning.

Fra Badens sidste Aar stammer den Indberetning²⁾ om Skolens Forhold, han d. 28. Juni 1732 indsendte paa

1) D. biogr. Lex. I. 614, og Dr. Kornerups anf. Afhandling.

2) Sjæll. Bisparkiv. Indberetninger om de latinske Skoler 1732.

Biskop Worms Anmodning. Han opgiver her sin Løn til 11 Pund Byg (44 Tdr.) i Degnerente fra en Del Sogne¹), Degneoffer af Holbæk By ved Højtiderne, Offer ved Daab og Vielse, Ligpenge og endelig Fribolig. Høreren fik 5 Pund Byg samt et lidet Offer, som Borgerskabet barmhjærtigt ydede ham. Skolens Kapital androg ialt c. 2500 Rdlr.

Baden foreslaar, at det ved Vakance i Klokkerens eller Aftensangspræstens Embeder ordnes saaledes, at den nye Mand tillige ansættes som Hører, saa Skolen paany faar 3 Lærere. Bemærkelsesværdig i Skrivelsen er ogsaa den gamle Rektors Forslag om, at en Del overflødig Lærdom i den latinske Syntax blev strøget, og at man saa vidt muligt drog Sammenligning med det danske Sprog, hvilket vilde lette Disciplene Forstaaelsen.

En halv Snes Dage efter at han sirligt, men med rystende Haand havde udarbejdet sin Beretning, døde han, 9. Juli 1732.

Aaret efter udnævnte Christian den Sjette Kommissionen af 13. Marts 1733 til at undersøge de lærde Skolers Forhold og fremsætte Forslag til Reformer. Kommissionen forhastede sig ikke, den arbejdede i 6 Aar, indhentede nye Oplysninger hos Rektorerne og naaede efterhaanden til den Overbevisning, at Landet havde for mange smaa Latinskoler, hvis Undervisning og Økonomi var saa tarvelig, at de burde ophæves og deres Kapital, Lærerkrafter og Disciple overføres til de større Skoler. Den mest nærliggende Reform havde vel ellers nok været at hjælpe de smaa Skoler paa Fode, men man foretrak altsaa at slaa dem ihjel i Stedet for at kurere dem. Man havde ikke Øje for, at saa fattige og daarlige de end kunde være, saa havde de dog deres rent lokale Mission. De gjorde det dog muligt for velbegavede Drengene at tage en Studentereksamen i deres egen By, fremfor at Forældrene

1) 1738 fra Merløse, Tuse, N. Jernløse, S. Jernløse, Tølløse, Trostrup, Asminderup, Ondløse, Soderup, Tersløse, Stenlille, Niløse.

med stor Bekostning og stadig Bekymring skulde holde dem til Skolegang i en fjærn og fremmed Stad.

Kommissionens Indstilling til Kongen resulterede da i Forordningen af 17. April 1739, der bl. a. bestemte, at alene her paa Sjælland skulde syv Latinskoler nedlægges, deriblandt Holbæk og Kalundborg¹⁾.

En Maaned senere fik vor Magistrat (16. Maj.) Meddelelse om Dødsdommen og Ordre til, at Rektor H e g g e l u n d inden Nytaar skulde aflægge sit sidste Regnskab for Bispen, ligesom han skulde kundgøre for Hørere og Disciple, at „til Nytaar cesserer (ophører) denne Skole“, „... paa det Disciplene eller deres Forældre i Tide kan være betænkt paa, hvor de vil have deres Børn hen, og om de skal blive ved Studeringer“. Rektor og Hører anmodes om at meddele Bispen, om de er Ansøgere til Embedet som Kordegn og Lærer ved den danske Skole.

Da det gik op for Borgerskabet, at Truslen om Latinskolens Nedlæggelse var blevet til Alvor, gjorde man et energisk Forsøg paa at redde Skolen. En Kreds af Borgere henvendte sig til Magistraten og fik de velvise Mænd til at opsætte et Bønskrift²⁾, som d. 30. Juli indsendtes til Kommissionen.

Det har ikke tidligere været trykt, og da det trods sin noget ubehjælpsomme, knudrede Form er et særdeles kraftigt Forsvar for Skolen, vil vi gengive det her, dog med tillæmpet Retskrivning.

1) Dan Lund: Kalundborg nedlagte Latinskole; „Fra Holbæk Amt“ 1937. Denne Skoles Kapital, c. 5600 Rdlr., henlagdes til Slagelse Latinskole, som til Gengæld skulde give Elever fra Kalundborg visse Begunstigelser.

2) Raadhusarkivet: Kopibog over udgaæde Breve.

Til

30. Juli 1739.

Hr. Gehejmeraad Rosenkranz
samt Professorer og Kommissarier ved
Skolernes Indrettelse!

Den Bekymring, som Holbæks Borgere er overkommen formedelst den Latinske Skoles Reduktion sammeds, haver de eenstemmende bragt til os underskreven med indstændig Begæring, at vi skulle underdanigst foredrage Byens Anliggende for Deres Excellence og høje Herrer, i Haab at ved Deres Excellence og høje Herrers kraftige Forestilling Skolen maatte af kgl. Naade vorde konserveret. Vores Samvittighed tillader os ikke at nægte Indbyggerne vores underdanige Forbønner i saa vigtig en Sag, som angaar deres Børns Velfærd, der for alle Ting ligger kristelige Forældre paa Hjærte, thi understaar vi os underdanigst at fremkomme for Deres Excellence og høje Herrer, forhaabende saa meget vissere at blive bøn-hørt, som det er det almindelige, der er bundet paa vores Samvittigheder og ikke vores egen særdeles Nytte vedkommer om.

Vi have da dette underdanigst at begynde af, at denne Skole ej alene er en af de ældste i Stiftet, men endog oprettet af Byens Indvaanere og for mere end 120 Aar siden begyndt at understøttes af Forfædrene i Byen deres kristelige og velmente Tillæg, som siden af Posteriteten (∴ Efterkommerne) er bleven forøget, at den nu har en Kapital af 2496 Rdlr. foruden andre aarlige Haandsrækinger, Menigheden har vist baade imod Lærerne og de dertil trængende Discipler, hvilket alt saaledes er besørget og vedligeholdt uden nogen tilbedende Tillæg af fremfarne Konger, høj lovlig Ihukommelse, som de i større Stæder faar deres Ungdom, der havde Lyst og Nemme, befordret ved Studeringer, og samme Ungdom fortsatte deres Skolegang i Byen, hvor de bedre kunne af Forældre eller Venner iagttages og med mere Menage underholdes

end komme til andre Skoler og der adskillige Vanskeligheder underkastes af savnende Tilsyn, i hvilken Hensigt vi maa slutte, at de, som ved Testamenter haver givet noget til Skolen, have og paalagt vores Embeder at besørge, det blev ved samme Skole og aldrig nogen Tid til andre Skoler maatte henlægges under Komnuntion (? Trusel?) for os af Guds evige Hævn og Straf, foruden at saadanne Testamenter endog af Sal. højlovlige Konger ere konfirmerede og desmere hellige og uryggelige i vores ringe og uforgribelige Tanker.

Vi kunne dernæst i lige Underdanighed berette, at Skolen her, saa liden som den er, haver ikke været uden Frugt, thi vi kunne opregne adskillige, hvilke her i Skolen har lagt Grundvold, herfra ere demitterede til Akademiet og siden ere blevne habile Mænd at tjene Gud og Fædrelandet i Kirker, Skoler og kgl. Embeder, i Særdeleshed, at vi ikke skal nævne den fornylig afdøde, brave Rektor *Baden*¹⁾ i Vordingborg, kunne vi beraabe os paa 3de nu iliveværende, brave, ophyggeelige Præster i dette samme Herred, som her fra Skolen ere affærdigede, hvilket klarligen vidner, at denne Skole ikke har været en af de ringeste Nytte og derfor desmere smertelig at tabe.

Det gaar os desforuden til Hjærte, at ej alene de fleste af nærværende Discipler, hvoraf nogle om eet Aar, nogle om 2 Aar kunne demitteres, maa nødes til at gaa fra Studeringen, siden det bliver Forældrene aldeles utaaleligt at holde dem paa andre Steder i Skole, men det vil og herefter af samme Aarsag aldeles ophøre med nogen herfra at holde til Studeringer, thi først kan ingen Kapitaler henlægges herfra til andre Skoler, saasom de haves efter Testamente, dernæst om der end var lige saa mange Kapitaler udenfor Testamente, kunde det lidet gavne Holbæks Børn paa et fremmed Sted, og altsaa mister Guds Kirke og Landets Embeder de Subjecte fra denne Sted, som kunne være skabte til Studeringer og andre vigtige Embeder.

1) Jacob Baden (1704—38), Søn af Rektor Torkil Baden i Holbæk.

Som da nu Skolen i Holbæk er af den Beskaffenhed, at den først har Byen alene sine Beneficiæ at tilskrive, hvilke i saa mange Aar med stor Flid er konserverede og fremdeles ved flere kristelige Gemytters Gavmildhed kunne forbedres, hvilket bliver tilbage, naar deres Forsæt formedelst Skolens Reduktion vorder forandret, dernæst at samme Beneficia ere givne Disciplerne i Holbæk Skole ved uryggelige Testamenter, og endelig, at Skolen indtil denne Dag har opdraget mange skønne ingenia (∴ Begavelser) til Fædrenelandets Nytte, hvilket herefter maatte fejle, siden mange skikkelige Forældre kan ikke overkomme at holde, kan ej heller betro sine Børn langvejs bort, hvor der gaar mere til og er mindre Opsigt med Børnene, saa drister vi os underdanigst til at foredrage det som alle Byens velmenende Indvaanere for dem og deres Ungdom sukker efter, at denne Skole med særdeles kgl. Privilegium maatte benaades til at blive ved, at underholdes af Byen uden anden tilbedende Hjælp, for Byens egen Ungdom og andre skikkelige gejstlige og verdslige Mænds Børn heromkring paa Amtet, som fandt sig tjent med dennem her at indsætte, og naar den producerede ligesaa dygtige Subjekter til Akademiet som de andre ved Magt staaende Skoler, at da dens Rektor maatte have lige Frihed med de andre Rektorer at demittere, saa at Stedets Rektor ligesom hidindtil blev Kordegn for at holde sin underhavende Ungdom under tilbørlig Disciplin, naar Gudstjeneste forrettes, samt derfor beholde det dertil lagte Korn, som for ermeldt er ...¹⁾ Tdr. af Degne Pensione, vilde det blive en inderlig Glæde for Byen.

I det øvrige er Byen pligtig og rede til stricte at rette sig efter Forordningen og ikke sætte nogen til at studere, som enten ikke var bekvem dertil, eller hvis Forældre der fattedes Vilkaar til at holde dem ved Studeringer, og om Deres Excellence og høje Herrer maatte finde det for godt, kunde det indrettes, at ingen blev tilladt at komme i Sko-

---

1) Tallet mangler.

len, førend han havde lært at gøre en taalelig exertium stylii lat. (latinsk Stil), paa det de faa Lærere skulle ikke obrueres (?) af Diciplers ulige profect (Fremgang).

Dette haver vi alt til Deres Exc. og høje Herres naadige og kraftige Betragtning underdanigst skullet indstille og derom i Underdanighed at udbede høj formaaende Intercession (Intervention) hos Deres kgl. Maj. til allernaadigste Bønhørelse. Til den Ende her hos nedlægges omstændelig Forklaring om Skolens Oprindelse, Fundatser og Fremvækst, mens om vi derfor skulle give allerunderdanigst Supplik til Deres kgl. Maj, stille vi under Deres Exc. og høje Herrers egen naadige Vilje. Der vi med allerstørste Soumission lever

I. Schougaard. C. Christensen. Fæster. Hans Ditzel¹⁾.

— Man undgaar ikke at lægge Mærke til den stærke Fremhævelse af, at Skolen er stiftet og opretholdt af Borgerskabet selv og ikke skylder Konge eller Stat noget. Det var Sandhed, dog med det Forbehold, at Rektors Løn hovedsagelig bestod af Degnerenter efter kgl. Benaadninger. Med samme Styrke hævder Magistraten, at Skolens Legatkapital ikke kan henlægges til andre Byers Latinskoler, og efter at have paavist Skolens Værdi især for By og Egn, og „Reduktionens sørgelige Følger for Børn og Forældre“, slutter man med at bede Kommissionen bevæge Kongen til at lade Holbæk Skole bestaa, idet man lover ogsaa fremtidig at opretholde den uden Tilskud udefra og gennem en Optagelsesprøve yde Sikkerhed for, at kun velbegavede Børn søger den.

Noget stort Resultat fik Henvendelsen ikke; man reddede Kapitalen for Byen, men ikke selve Skolen. I September skriver Rektor Heggelund i et Brev til Biskop Worm, at „her i Byen gør de sig endnu stadig Tanker om at beholde deres Skole og søger med alle Midler at faa den bestaaende“. Men dens Skæbne var afgjort.

---

¹⁾ Magistraten bestod af Borgm. og Amtsforvalter I. Schougaard, samt tre Raadmænd.

I nævnte Brev meddeler Rektor at han nu efter 12 Aars Skole-tjeneste vil søge Præstekald¹⁾, Hørerer, G e r t L e v i n R u h e, som først havde tænkt sig at fortsætte sine Studeringer og tage teol. Embedseksamen, bestemte sig til at blive i Holbæk og modtage Tilbudet om at være Kordegn og Lærer for den danske Skole. Han var Holbækker, Søn af Kapellan Johan Ruhe og Student fra vor Latinskole. Rektor anbefalede ham stærkt til Bispens Bevaagenhed²⁾, og trods sin unge Alder — 25 Aar — fik han Embedet og varetog det til kort før sin Død 1778.

I et Reskript af 9. Okt. 1739 bestemte Kongen da, at a) Skolehuset og Degnekaldet med Offer og Accidenser (men ikke Degnepensionerne) skulde forblive hos den danske Skoleholder, b) af Latinskolens Kapital skulde de 496 Rdl. forblive ved Byen, da de er skænkede hertil, og Eleverne i d. d. Skole skulde fremtidig nyde Renterne samt de indsamlede „Bøssepenge“ (fra Latinskolens Blok i Kirken). Med Hensyn til Peder Pedersens Legat paa 2000 Rdlr., skulde man først høre hans Arvinger, om de vilde overlade det til d. d. Skole til Elevernes Bøger, Klæder o. lign., eller de vilde oprette en Stiftelse deraf til studerende Holbækdisciple, der søger andre Skoler. c) Det skal kundgøres for Rektor, „at med Læsningen i Skolen til Nytaar 1740 ophører“, og at han til den Tid skal aflægge Regnskab og indsende sin Kassebeholdning, som Kongen har „destineret til andet Brug“³⁾.

Den Kassebeholdning fik Majestæten imidlertid ingen Fornøjelse af. Rektor og „Skolens Inspektører“ (Magistrat og Sognepræst) sørgede viseligt for, at den sidste Renteuddeling til Disciplene ved Juletid 1739 ydedes saa rundeligt, at de sidste Dalere medgik. Man indberettede derfor til Generalkirkeinspektørerne d. 12. Marts 1740, at der ingen Penge var i Kassen. „Peder Pedersens Lega-

1) Hans Frederik Heggelund, f. 1709 i Næstved; 1738—39 Rektor i Holbæk, 1740 Sognepræst i Norge, † 1765 som Sognepræst i Tjæreby v. Skelskør.

2) Breve af 5. og 8. Sept. 1739; Bisparkivet. Komm. f. de lærde Skolers Reduktion.

3) Holbæk Raadstuearkiv. Kopibog o. indk. Breve. 3. Nov.

tum drister vi os ikke til at gøre Beholdning af, siden Deres kgl. Majestæt selv har skudt det fra sig til Arvingerne¹⁾).

Efter nogle Forhandlinger med disse Arvinger udstedte Kong Christian derefter den Resolution, dat. 6. Juni 1740, som afgjorde Legatets fremtidige Anvendelse²⁾). Han godkendte et Forslag fra Arvingerne, gaaende ud paa, at Legatet skal komme Holbæks Bys studerende Ungdom til Gode. Kapitalen bestyres af Magistraten under Stiftsbefalingsmandens og Biskoppens Tilsyn. Renterne tilfalder studerende Børn, hvis Forældre bor eller har boet i Holbæk og har Embede eller løst Borgerskab her (altsaa kun Embedsmænd, Købmænd og Haandværksmestre).

Ved Forordningen af 17. April 1739 om Latinskolers Reduktion havde Kongen tilladt, at der i de Byer, hvis Skole er „reduceret“, maatte antages en eller flere studerede Personer til at informere Børn i boglige Kunster, enten „privative eller familievis“, og i saadanne Tilfælde maatte Legatets Renter komme disse Børn til Gode.

Ikke over 10 og ikke færre end 4 Børn maa paa een Gang nyde Legatet. Arvingernes Børn har, hvis de er i Trang, Ret til dobbelt Portion. De unge Ansøgere skal prøves paa deres Kundskaber af Præsterne og andre i Byen boende studerede Folk (til Eksempel nævnes Byfoged Stampe og Raadmand Fæster) og i Magistratens Overværelse.

Renterne udbetales i Juni Termin af Magistraten i Overværelse af Arvingerne og Præsterne. Børnene skal selv i en dertil indrettet Protokol kvittere for Pengene. Regnskabsbogen indsendes til Bispens og Stiftsbefalingsmandens Eftersyn.

Dersom der ikke i Holbæk er 4 studerende, kan der medtages saadanne, som søger en anden Bys Latinscole,

1) Holbæk Raadstueark. — Kopibog o. udg. Breve.

2) Hofmans Fundatser VIII. 289 ff. — Holbæk Raadstueark. Kopibog over indk. Breve.

men da maa Præsterne og Magistraten skaffe sig Efterretning om deres Forhold¹⁾.

Af særlig Interesse er en Bestemmelse om Legatets Anvendelse, hvis Latinskolen skulde blive genoprettet. Denne Løfteparagraf lyder saaledes:

„Skulde der i Fremtiden blive givet saa considerable (anselige) Legata til dette Brug, at Vi maatte finde for godt igen at oprette en latinsk Skole i Holbæk, skal dette Reglement aldeles ophøre, og da forholdes med denne Kapital efter afgangne Peder Pedersens Testamente“.

Der var imidlertid ingen Velhaver blandt Borgerskabet, som følte sig opfordret til at stifte Legater til dette Brug, Byen var lille og fattig og Tiderne sløje for de smaa Provinsbyer omkring Aarhundredets Midte.

— Efter at Skolehuset havde faaet en længe tiltrængt Istandsættelse, rykkede Gert Ruhe ind med sin danske Skole, Byens egentlige Kommuneskole. 1842 deltes den i en Borgerskole og en Friskole, denne flyttedes over i Klosterstræde 16, mens Borgerskolen, der i 1880'erne udvidedes med en Realskoleafdeling, blev i Klosteret og i en 1884 opført Nybygning. Efter Aarhundredskiftet rykkede Biblioteket (og fra 1911—19 tillige Museet) ind i den gamle Latinskole.

— Holbæks første Historieskriver, Prof. Dr. J. H. Larsen, kalder Latinskolens Nedlæggelse „et haardt Slag for Byen og et Tab for videnskabelige Syslers og Ideers Udbredelse i denne Egn“²⁾. Dertil kom den Uretfærdighed og Meningsløshed, at i de næste 200 Aar fandtes der ikke i hele Holbæk Amt nogen Skole med videregaaende Undervisning, saa „de Subjekter fra denne Sted, som kan være skabte til Studeringer“, maatte enten bekæmpe Lysten eller drage til Latinskolerne i Roskilde eller Slagelse.

Flere Gange i 18. og 1900'erne har der været Planer

1) Legatets Renter uddeles stadig til unge studerende Holbækkere.

2) J. H. Larsen: Bidrag til Kundskab om Holbæks Kjøbstæd. Manuskript fra 1847.

fremme om at genoprette Holbæks gamle Latinskole, men det strandede hver Gang paa økonomiske Vanskeligheder.

En Student, Hans Schousboe, der i 6 Aar havde været Huslærer for Sognepræsten, Mag. Smiths Børn, tilbød i 1765 Magistraten, at han vilde leje Værelser og oprette et Kursus for 10 af Byens Børn i Latin, Græsk, Hebraisk, Skrivning og Regning, saaledes at de kunde demitteres til Studentereksamen. Hans Vederlag skulde være de 100 Daler Rentepenge af Peder Pedersens Legat og desuden fri Kost paa Omgang hos Børnenes Forældre samt et Læs Brænde for hvert Barn.

Da Magistraten ikke mente at kunne gaa ind for hans Ide, sendte han sit Forslag til Kongen, bilagt med diverse Erklæringer og Anbefalinger; han roses for Flid og Duelighed, og flere Borgere stiller i Udsigt, at de vil lade deres Sønner læse hos ham, hvis Planen virkeliggøres¹).

Skønt den stemte godt med Reduktions-Forordningen af 17. April 1739, hvor privat Forberedelse til Artium ved en studeret Person netop omtales, kom der dog ikke noget ud af Planen. Schousboe fik et Præstekald og ægtede Smiths Datter, Karen.

— E d v a r d H a s s stiftede 1906 Stenhus Kostskole uden for Holbæk, siden 1912 et Gymnasium for Drengene; mange Holbækdrengene har taget deres Artium her, mens Byens studerelystne Pigebørn overvejende er henvist til at rejse til Roskilde Katedralskole.

— Holbæk Latinskole er sandsynligvis stiftet 1539 i Henhold til Christian den Tredjes Kirkeordonans, som befaledede, at der i hver Købstad skulde være en saadan Skole²). Det er altsaa i Aar 400 Aar, siden den oprettedes, og 200 Aar siden den nedlagdes. Det var et stort Tab for By og Omegn at miste den, føleligt den Dag i Dag. Baade Forældre og den opvoksende Ungdom vilde sikkert hilse det med Glæde, hvis Myndighederne nu i dette dobbelte Jubilæumsaar vilde sætte frisk Fart i de gamle Planer om at lade Skolen genopstaa, i hvert Fald som et Gymnasium for Piger.

1) Raadstuearkivet. Kopibog o. indk. Breve.

2) Se saaledes Bjørn Kornerup: Frederiksborg Statsskole, S. 3.